

Oponentský posudek

Diplomová práce: Role krásy v Platónově filosofii

Autor: Ota Gál

Posudek zahajuji – omlouvám se - osobní poznámkou, vynucenou skutečností, že nepovažuji svou volbu za oponenta předložené práce za příliš vhodnou. Ve vztahu k Platónovi (antickému odkazu vůbec) se nemohu v žádném případě označit za odborníka, nanejvýš poučeného amatéra. Vhodnější by nepochybně byli kolegové Karel Thein či Filip Karfík, koneckonců sám diplomant se s nimi pře a diskutuje. Zdůrazňuji tuto skutečnost zejména proto, že diplomová práce Oty Gála by si pro vysoké kvality zasloužila důkladnější, po detailech jdoucí oponenturu. Takovou žel nenabídnu a mohu jen doufat, že v tomto směru mě alespoň z části zastoupí školitel.

Začnu nejpřekvapivějším zjištěním: Platónovy názory na krásu představují v dějinách estetiky tradiční téma. Proto mě překvapilo, že podaný soupis literatury neobsahuje žádnou shrnující monografii, ani sám jsem se následně žádné nedopátral. Na pozadí této absence vyniká zvolený titul a celkové pojetí práce. S výjimkou dialogu Hippiás v. se totiž krásu – jakkoli důležitá pro Platónovy ontologicko-kosmologické hypotézy - nestala otevřeně ústředním tématem. Rozhodující dialogy Symposion a Faidros strhávají v důsledku tematické roztržitosti přednostní pozornost vykladačů samy k sobě. Úvahy o krásu v nich obsažené, jakkoli významné, se vzpírají traktátové systematizaci. Skutečná úloha krásy, překračující proslulé explicitní pasáže, z nich musí být pracně, ba úporně vytěžena, o což se diplomant úspěšně pokusil.

Z hlediska estetické historiografie drží předložená práce v zásadě obvyklé schéma, představuje Platónovy názory na krásu jako proces jdoucí od dialogu Hippiás v., ve kterém je položena otázka po krásu vůbec, aniž byla zodpovězena, přes Symposion, skýtající odpověď v podobě nastínění ideje krásy a způsobu, jak se k ní dobrat, až po Faidros, vysvětlující z povahy duše, proč jsou lidé k usilování o krásu puzeni. Neobvyklé je jen vyzdvižení dialogu Faidón, které vplynulo z autorova důrazu na ontologicko-kosmologický rozměr Platónových úvah, osobitě snahu postihnout místo a funkci ideje krásy v kontextu ostatních idejí. Rozvrh Gálova výkladu je v zásadě obvyklý, těžiště vlastního výkonu tkví až v naplnění jednotlivých kroků.

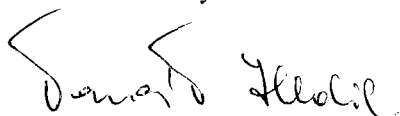
Diplomová práce se zřetelně člení do dvou částí: v první, zahrnující Úvod, kol. Gál osvětluje jednotnou interpretační pozici, ze které vychází v následných výkladech tvořících druhou, stěžejní část práce. Soupeřem, vůči kterému se trvale vymezuje je interpretační

minimalismus, omezující se na konstatování stanovisek výslovně formulovaných v jednotlivých Platónových dílech, vyzdvihující jejich „přesnou“ chronologii a usilující o „přísně“ logické postižení názorů. Proti tomuto přístupu diplomant staví, vycházející kriticky z Wyllera, Gadamera a Patočky, záměr chápat všechna vykládaná místa jako pevnou součást jednotného Platónova odkazu, jak ve vztahu k obsahu (zejména jeho ontologické teorii, v níž je idea dobra prapřincípem veškerenstva), tak i formě, tj. s respektem k osobitosti Platónova dialogického, mýty, metaforami a aluzemi nabitého způsobu vyjadřování. Cílem zvoleného postupu je doložit ústřední roli krásy v Platónově filozofii, chápanou jako „pouto Platónova univerza, a to jak smyslového světa s noetickým, tak noetického s ideou dobra“. Takto pojatou krásu představuje jako entitu pevně vázanou „na duši, resp. na aktivismus, kterým ji duše uchopuje a kterým není nic jiného než platónský erós“. (s. 15) Nastíněnou tezi kol. Gál ve druhé části práce s velkou akribií dokládá důkladnou interpretací čtyř dialogů, Hippiás v., Faidón, Symposion a Faidros, přihlíží i k dalším, Sofistovi, Timaiovi a Ústavě. Jednotlivé kapitoly, kryjící se s výklady hlavních dialogů, mají jednotný ráz. Kol. Gál v nich postupuje v zásadě chronologicky, při výkladu účelně a kriticky využívá sekundární literaturu, nejčastěji soudobé komentáře anglo-americké provenience, z autorů zmíněných v Úvodu se trvale vrací k Patočkovi. Jeho výklady jsou citlivé, přesvědčivé a celistvé. Osobitě oceňují zejména diplomantovu úspěšnou snahu představovat úvody Platónových dialogů jako partie v zárodku obsahující klíčové aspekty celého následného hlavního tématu. Na tato exposé navazují promyšlené pokusy vštípit jednotný ráz i dialogům, které se na první pohled jeví tematicky roztržité jako Symposion či Faidros. Dospět k těmto dvěma harmonizujícím rysům, přímým důsledkům výchozího přesvědčení, že jak Platónův odkaz jako celek, tak i jednotlivé dialogy jsou jednotné, vyžaduje značné interpretační schopnosti, dovednosti a osvícenost. Diplomant v tomto ohledu prokázal vynikající kvality a představil krásu jako rozhodující integrující prvek procházející všemi ontologickými rovinami Platónova všehomíra, čímž se přihlásil ke staletí trvající novoplatónské, z hlediska jeho argumentů však již bytostně platónské tradici.

Na závěr tři náměty k diskusi: 1. Byl bych rád, kdyby kol. Gál mohl alespoň naznačit, jak podle jeho soudu nahlížel Platón na vztah krásy a libosti, resp. příjemnosti. Právě úvahy o libosti byly – zdá se - pro generaci posókratovských filozofů mimořádně důležité, jak dokládá např. filozofie Aristippova; toto téma je navíc o to zajímavější, že vztah umění a libosti představuje jednu z nejtradičnějších otázek celé západní estetiky. 2. Diplomant si zvolil světové téma. U takových vždy hrozí rozmanitá úskalí a nebezpečí vyvěrající z bezbřehé sekundární literatury. Nechci zabředat do hnidopyšských požadavků (počet prací, které zohlednil, vzhledem k druhu práce nepochybně výrazně překračuje úroveň běžně

obhajovaných diplomových prací), přesto postrádám vysvětlení, proč pracoval při výkladu jednotlivých dialogů právě s uvedenou literaturou. Tato literatura je převážně anglo-americké provenience, ani zde ji nevyčerpává, jak dokládá letmý pohled do databází, přičemž je z databází zároveň zřejmé že v posledním dvacetiletí vznikly zásadní práce francouzské a italské. Uvítal bych, kdyby diplomant osvětlil klíč výběru, zejména zda se řídil jinými kritérii než dostupností literatury a osobní jazykovou vybaveností. 3. Poněkud mě zarazilo, že s výjimkou Patočky (okrajově Novotného, Theina a Karfika) diplomant nepracoval s žádnými českými pracemi. Netvrdím, že výkony českých předchůdců jsou neotřesitelné pilíře platónského výzkumu nebo že by zvrátily diplomantovy závěry. Uvědomuji si i politickou problematičnost některých osudů. Přesto: autor se diplomovou prací chtěnechtě vřazuje do české filozoficko-estetické tradice, z tohoto hlediska nepovažuji přehlížení domácích výkonů za patřičné, tím spíše, že řada témat, která v práci vytanula, v ní byla rozebírána. Připomenu jen letmo a nanejvýš výběrově: Mirko Novák, Vznik pojmu krásna v řecké filosofii (1932); Jan Kvičala, Kritické a exegetické příspěvky k Platonovým rozmluvám: Faidros, Gorgias (1876); Jiřina Popelová, Význam Platónových mýtů (1931); Karel Svoboda, Literární forma řecké filosofie (1933). Alespoň shrnující, přehledové charakteristiky by si česká díla zasloužila. Obecně podle mého soudu platí, že výsledky předchůdců právě v oborech spjatých s antickými jazyky dosahují trvalých kvalit již v pracích 19. století a neměly by být zapomínány.

Diplomovou prací Oty Gála považuji za vynikající, doporučuji ji k obhajobě a navrhuji ji klasifikovat výborně.

prof. Tomáš Hlobil

Přerov 20. ledna 2009